

Aleksandra Środula

Dziecko w świecie sztuki

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 4,
23-25

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aleksandra Środula
Przedszkole Niepubliczne Klub Malucha 7 Niebo
w Katowicach

DZIECKO W ŚWIECIE SZTUKI

R. Gloton i C. Clero uważają, że trzeba uszanować spontaniczność dziecka, czuwać nad tym, by unikać wszystkiego, co może pociągać za sobą zahamowania ekspresji, by mogło ono wyzwolić swój wewnętrzny świat i posługiwać się własnymi sposobami ekspresji¹. Wyraża siebie poprzez różne formy aktywności ruchowej, muzycznej, słownej, plastycznej. Jedną z najprzyjemniejszych i najchętniej podejmowanych form aktywności jest działalność plastyczna, gdyż na długo pozostawia efekt działania w postaci obrazu, rzeźby, czegoś, co widać, co można wziąć do ręki, pokazać, podarować innemu.

Dziecko, gdy tworzy, doznaje jednocześnie różnych wrażeń związanych z tematem, barwami, różnorodnością materiału, kształtów i form. Pozytywne przeżycia zachęcają do twórczych poszukiwań, uaktywniają wszystkie funkcje twórcze, a jednocześnie w sposób nieprzymuszony wzbogacają jego doświadczenia plastyczne. Dzieci mają możliwość poznawania wielkich dzieł sztuki w różnych dziedzinach, może to być teatr, literatura, malarstwo, muzyka, a tworząc dzieła samodzielnie odczuwają tę sztukę w sobie, czują się kimś bardzo ważnym. Podnoszą w ten sposób poczucie wartości, uczą się wiary we własne siły, wyrozumiałości dla innych, współpracy i pomagania sobie nawzajem.

Działalność plastyczna w przedszkolu jest formą bardzo ważną. Przyczynia się do rozwoju dziecka, jego zdolności umysłowych, fizycznych, estetycznych. Zdaniem A. Gryń, należy planować zajęcia plastyczno-konstrukcyjne, które oprócz doskonalenia umiejętności manualnych i rozwijania wyobraźni, mogą także być okazją do kształtowania umiejętności opowiadania, motywacją do samodzielnego czytania i podejmowania prób pisania². Dobrze przemyślane, ciekawe i systematycznie prowadzone zajęcia plastyczne w przedszkolu mogą niejednokrotnie zapobiegać wielu późniejszym trudnościom w szkole. Nauczyciel poprzez zajęcia plastyczne kształci percepcję, myślenie abstrakcyjne, słownictwo, sprawność manualną oraz wrażliwość na estetykę otoczenia, jak również własnych wytworów.

J. Cybulska-Piskorek do podstawowych zadań wychowania plastycznego w przedszkolu zalicza:

1. rozwijanie swobody w posługiwaniu się linią, plamą, barwą, kształtem,
2. uwrażliwianie dziecka na zjawiska otaczającej rzeczywistości.

¹ R. Gloton, C. Clero, *Twórcza aktywność dziecka*, Warszawa 1976, s. 106.

² A. Gryń, *Bawimy się w malarzy*, „Wychowanie w Przedszkolu” 2000, nr 2, s. 116.

Te zadania spełniają różnorodne funkcje, np.:

- kształtowanie postawy i inwencji twórczej,
- rozwijanie różnych form myślenia,
- rozwijanie emocjonalnego przeżywania wartości estetycznych,
- przestrzeganie zasad i norm współżycia w kolektywnej działalności plastycznej,
- wdrażanie do estetyki w swym otoczeniu³.

Działalność plastyczna jest najszerszą kategorią twórczości, gdyż obejmuje wszystkie działania, również te, których rezultat końcowy jest pozbawiony wartości estetycznej. Każda działalność artystyczna dostarcza przeżyć i jest źródłem wartości estetycznej. Dziecko koncentruje się nad wszystkimi czynnościami twórczymi, np. budowanie fantazyjnych zamków czy labiryntów z piasku, rysowanie po asfalcie, pokrywanie kartki papieru farbami kryjącymi lub rysowanie patykami i tuszem, jak również kredką woskową⁴. Używanie do zabaw niekonwencjonalnych materiałów podnosi atrakcyjność zajęć plastycznych. Na każdym etapie rozwoju twórczego dziecko potrzebuje bodźców do spontanicznego i pełnego inwencji przekraczania posiadanej wiedzy. Bodźce te powinny być stosowane jako dyskretne ukierunkowanie percepcji, uczuć i myśli dziecka oraz środków artystycznej wypowiedzi. S. Szuman twierdzi, że dziecko może być artystą, dlatego powinniśmy stwarzać sytuacje, w których ma ono takie właśnie możliwości.

Współczesna pedagogika kładzie duży nacisk na wychowanie przez sztukę, przyznając również muzyce ważną rolę w ogólnym kształceniu i wychowaniu. Abstrakcyjny kod dźwięków pozwala na stosunkowo łatwe dotarcie i poznanie świata przeżyć zwłaszcza u małych dzieci. Dzieje się to dlatego, że język, jakim włada muzyka pomija kontrolę intelektualną, oddziałując bezpośrednio na psychikę człowieka, jego sferę doznań emocjonalnych⁵.

Dziecko poprzez ruch, dźwięk, słuchanie muzyki i śpiewanie piosenek ma możliwość twórczo działać. Dzięki różnorodnym formom aktywności muzycznej wyzwala w sobie pozytywne emocje. Naturalną dla dziecka czynnością muzyczną jest ruch związany z piosenką i słowem. Należy zatem w wychowaniu muzycznym wychodzić od naturalnych zainteresowań i dyspozycji muzycznych. Dzięki temu rozwiązaniu, mają one zapewniony stały i zróżnicowany kontakt z wieloma formami aktywności muzycznej, w pełni wykorzystując możliwości rozwoju predyspozycji, jakie wnoszą do kształcenia i wychowania wykonywanie i słuchanie muzyki.

W wieku przedszkolnym muzyka nadaje się doskonale do integracji z innymi dziedzinami wychowania przedszkolnego. Aktywność muzyczna ma wszystkie

³ J. Cybulska-Piskorek, *Twórczość plastyczna dziecka w wieku przedszkolnym*, Warszawa 1976, s. 17–18.

⁴ S. Poppek, *Analiza wartości estetycznych i pozaestetycznych w twórczości plastycznej dzieci*, red. M. Tyszkowa i B. Żurakowska, [w:] *Wartości w świecie dziecka i sztuki dla dziecka*, Warszawa – Poznań 1981, s. 118.

⁵ T. Natanson, *Wstęp do nauki o muzykoterapii*, Warszawa 1979, s. 82.

cechy zabawy. Dzieci mogą podejmować działalność muzyczną spontanicznie, z inicjatywy i inspiracji nauczyciela bądź też pod całkowitą jego kontrolą.

Zdaniem D. Malko „...śpiew jest jedną z podstawowych form ekspresji dziecka, a piosenka najprostszym utworem muzycznym, który dziecko jest w stanie przeżyć, zrozumieć, zapamiętać i odtworzyć”⁶.

Nie od dziś wiadomo, że zdolności muzyczne kształtują się również, a może przede wszystkim w wieku przedszkolnym. Jeśli w tym okresie nie zapewnimy kontaktu z dobrą muzyką, jeśli nie nauczymy jej słuchać i rozumieć, nie możemy oczekiwać za kilkanaście lat pozytywnych rezultatów. Jeśli „nie włożymy serca” i trudu w codzienne, choćby najkrótsze spotkanie dzieci z muzyką, nie oczekujemy niczego nadzwyczajnego. W pierwszym rzędzie śpiewajmy z nimi, dopiero potem słuchajmy i bawmy się „muzyką i dźwiękiem”.

Od wieku przedszkolnego trzeba je „oswajać” i zapoznawać także z muzyką „trudną”, aby wychować przyszłych jej odbiorców, znawców, melomanów i koneserów.

Muzyka instrumentalna w porównaniu z piosenką jest trudniejsza w odbiorze. Percepcja muzyki z płyt i nagrań sprawia dzieciom wiele trudności i często ich nuży. Ważną rzeczą jest systematyczne przygotowanie ich do przeżywania i rozumienia muzyki. „Ze względu na chwiejną uwagę nie mogą się dłużej koncentrować, zatrzymywać na muzyce, której brak zaskakujących zmian. Kontrastowa różnorodność tempa, rytmu, dynamiki, brzmienia, wyrazu przykuwa uwagę i pozwala jej wytrwać aktywnie przez cały czas słuchania utworu”⁷. Wybrane propozycje powinny uwypuklać charakterystyczne elementy muzyki: tempo, dynamikę, wysokość dźwięków oraz budowę utworów muzycznych. Formą trudniejszą od bezpośredniego odbioru muzyki żywej jest słuchanie muzyki mechanicznej. Wymaga ona od dziecka posiadania większej ilości doświadczeń z nią związanych, bez których nie mogą powstać poprawne wyobrażenia muzyczne.

Aleksandra Środula

Bibliografia:

- Dasiewicz-Tobiasz A., *Umuzycznienie w przedszkolu*, Warszawa 1977.
 Natorff A., Wasiluk K., *Wychowanie plastyczne w przedszkolu*, Warszawa 1990.
 Przychodzińska-Kaciczak M., *Muzyka i wychowanie*, Warszawa 1969.
 Szuman S., *Studia nad rozwojem psychicznym dziecka. Dzieła wybrane*, t. 1, Warszawa 1985.
 Wojnar I., *Sztuka jako „podręcznik życia”*, Warszawa 1984.
 Wojnar I., *Teoria wychowania estetycznego – zarys problematyki*, Warszawa 1976.

⁶ D. Malko, *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, Warszawa 1990, s. 29.

⁷ M. Przychodzińska-Kaciczak, *Zrozumieć muzykę*, Warszawa 1984, s. 149.